

అరణ్యపర్వము - జ్ఞానప్రథము

విఘ్నేశ్వర ధ్యానమ్

నమస్తే గణనాథాయ గణానాం పతయే నమః ।
భక్తిప్రియాయ దేవేశ భక్తేభ్యః సుఖదాయక ॥

శ్రీనివాస ధ్యానమ్

అనన్తవేదసంవేద్యం నిర్దోషం గుణసాగరమ్ ।
అతీంద్రియం నిత్యముక్తం శ్రీనివాసం భజేనిశమ్ ॥

శ్రీకృష్ణ ధ్యానమ్

వందే నవఘనశ్యామం పీతకౌశేయవాససమ్ ।
సానన్దం సున్దరం శుద్ధం శ్రీకృష్ణం ప్రకృతేః పరమ్ ॥

వ్యాస ధ్యానమ్

వేదవ్యాసం స్వాత్మరూపం సత్యసన్దం పరాయణమ్ ।
శాన్తం జితేంద్రియక్రోధం సశిష్యం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

అథ సంకల్పః

శ్రీమదాదివరాహక్షేత్రే, విరాజమానస్య, జగద్రక్షణార్థమవతీర్ణస్య, శ్రీమదఖి-
లాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామినః,
పరిపూర్ణానుగ్రహేణ, సర్వేషాం, భక్తజనానామ్, ఆధివ్యాధినివృత్తిద్వారా,
ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, సర్వారిష్టనివృత్తిద్వారా సకలశ్రేయోఽ-
భివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్య, చతుర్విధ, పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం,
సమస్తపాపక్షయార్థం, శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శ్రీమన్మహాభారతే,
వనపర్వణి,యథాశక్తి, చతుఃషష్ఠితమోధ్యాయాంతర్గత
శ్లోకపారాయణం, ఆచార్యముఖేన కరిష్యామహే.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

గజేంద్రవిక్రమో ధీమాన్ దీర్ఘబాహురమర్షణః ।

విక్రాంతః సత్త్వవాన్ వీరః భర్తా మను మహాయశాః ॥ 64-54॥

నిషధానామధిపతిః కచ్చిద్ దృష్టస్త్వయా నలః ।

విలపంతీం కిమేకాం మాం పర్వతశ్రేష్ఠ విహ్వలామ్ ॥ 64-55॥

గిరా నాశ్వాసయస్యద్య స్వాం సుతామివ దుఖితామ్ ।

వీర విక్రాంత ధర్మజ్ఞ సత్యసంధ మహీపతే ॥ 64-56॥

యద్యస్యస్మిన్ వనే రాజన్ దర్శయాత్మానమాత్మనా ।

కదా సుస్నిగ్ధగంభీరాం జీమూతస్వనసన్నిభామ్ ॥ 64-57॥

శ్రోష్యామి నైషధస్యాహం వాచం తామమృతోపమామ్ ।

వైదర్భిత్యేవ విస్పాష్ట్యాం శుభాం రాజ్ఞో మహాత్మనామ్ ॥ 64-58॥

ఆన్నాయసారిణీమృద్ధాం మను శోకవినాశినీమ్ ।

భీతామాశ్వాసయత మాం నృపతే ధర్మవత్సల ॥ 64-59॥

ఇతి సా తం గిరిశ్రేష్ఠమ్ ఉక్త్వా పార్థివనందినీ ।

దమయంతీ తతో భూయః జగామ దిశముత్తరామ్ ॥ 64-60॥

సా గత్వా త్రీనహోరాత్రాన్ దదర్శ పరమాంగనా ।

తాపసారణ్యమతులం దివ్యకాననశోభితమ్ ॥ 64-61॥

వసిష్ఠభృగ్వత్రిసమైః తాపసైరుపశోభితమ్ ।

నియతైః సంయతాహరైః దమశౌచసమన్వితైః ॥ 64-62॥

అబ్బుక్షర్వాయుభక్తైశ్చ పత్రాహరైస్తథైవ చ ।

జితేంద్రియైర్మహాభాగైః స్వర్గమార్గదిదృక్షుభిః ॥ 64-63॥

వల్కలాజినసంవీతైః మునిభిః సంయతేంద్రియైః ।

తాపసాధ్యుషితం రమ్యం దదర్శాశ్రమమండలమ్ ॥ 64-64॥

నానామృగగణైర్జుష్టం శాఖామృగగణాయుతమ్ ।
 తాపసైః సముపేతం చ సా దృష్ట్యైవ సమాశ్వసత్ ॥ 64-65॥
 సుభ్రూః సుకేశీ సుశ్రోణీ సుకుచా సుద్విజాననా ।
 వర్చస్వినీ సుప్రతిష్ఠా స్వసితాయతలోచనా ॥ 64-66॥
 సా వివేశాశ్రమపదం విరసేనసుతప్రియా ।
 యోషిద్రత్నం మహాభాగా దమయంతీ తపస్వినీ ॥ 64-67॥
 సాభినాద్య తపోవృద్ధాన్ వినయావనతా స్థితా ।
 స్వాగతం త ఇతి ప్రోక్తా తైః సర్వైస్తాపసోత్తమైః ॥ 64-68॥
 పూజాం చాస్యా యథాన్యాయం కృత్వా తత్ర తపోధనాః ।
 ఆస్యతామిత్యథోచుస్తే బ్రూహి కిం కరనామహే ॥ 64-69॥
 తానువాచ వరారోహా కచ్చిద్ భగవతామిహ ।
 తపఃస్వగ్నిషు ధర్మేషు మృగపక్షిషు చానఘాః ॥ 64-70॥
 కుశలం వో మహాభాగాః స్వధర్మాచరణేషు చ ।
 తైరుక్తా కుశలం భద్రే సర్వత్రేతి యశస్వినీ ॥ 64-71॥
 బ్రూహి సర్వానవద్యాంగి కా త్వం కించ చిక్రీర్షసి ।
 దృష్ట్యై తే పరం రూపం ద్యుతిం చ పరమామిహ ॥ 64-72॥
 విస్మయో నః సముత్పన్నః సమాశ్వసిహి మా శుచః ।
 అస్యారణ్యస్య దేవీ త్వమ్ ఉతాహోఽస్య మహీభృతః ॥ 64-73॥
 అస్యాశ్చ నద్యాః కల్యాణి వద సత్యమనిందితే ।
 సాబ్రవీత్ తాన్వషీ నాహమ్ అరణ్యస్యాస్య దేవతా ॥ 64-74॥
 న చాప్యస్య గిరేర్విప్రాః వైవ నద్యాశ్చ దేవతా ।
 మానుషీం మాం విజానీత యూయం సర్వే తపోధనాః ॥ 64-75॥
 విస్తరేణాభిధాస్యామి తన్నే శృణుత సర్వశః ।
 విదర్భేషు మహీపాలః భీమో నామ మహీపతిః ॥ 64-76॥

- తస్య మాం తనయాం సర్వే జానీత ద్విజసత్తమాః ।
నిషధాధిపతిర్ధీమాన్ నలో నామ మహాయశాః ॥ 64-77॥
- వీరః సంగ్రామజిద్ విద్వాన్ మమ భర్తా విశాంపతిః ।
దేవతాభ్యర్చనపరః ద్విజాతిజనవత్సలః ॥ 64-78॥
- గోష్ఠా నిషధవంశస్య మహాతేజా మహాబలః ।
సత్యవాన్ ధర్మవిత్ ప్రాజ్ఞః సత్యసంధోఽరిమర్దనః ॥ 64-79॥
- బ్రహ్మణ్యో దైవతపరః శ్రీమాన్ పరపురంజయః ।
నలో నామ నృపశ్రేష్ఠః దేవరాజసమద్యుతిః ॥ 64-80॥
- మమ భర్తా విశాలాక్షః పూర్ణేందువదనోఽరిహా ।
ఆహర్తా క్రతుముఖ్యానాం వేదవేదాంగపారగః ॥ 64-81॥
- సపత్నానాం మృధే హంతా రవిసోమసమప్రభః ।
స కైశ్చిన్నికృతిప్రజ్ఞైః అనార్యైరకృతాత్మభిః ॥ 64-82॥
- ఆహలాయ పృథివీపాలః సత్యధర్మపరాయణః ।
దేవనే కుశలైర్జిహ్వాః హృతం రాజ్యం వసూని చ ॥ 64-83॥
- తస్య మామవగచ్ఛద్భవం భార్యాం రాజర్షభస్య వై ।
దమయంతీతి విఖ్యాతాం భర్తుర్భర్తృనలాలసామ్ ॥ 64-84॥
- సా వనాని గిరీంశ్చైవ సరాంసి సరితస్తథా ।
పల్వలాని చ సర్వాణి తథారణ్యాని సర్వశః ॥ 64-85॥
- అన్వేషమాణా భర్తారం నలం రణవిశారదమ్ ।
మహాత్మానం కృతాస్త్రం చ విచరామీహ దుఃఖితా ॥ 64-86॥
- కచ్ఛిద్ భగవతాం రమ్యం తపోవనమిదం నృపః ।
భవేత్ ప్రాప్తో నలో నామ నిషధానాం జనాధిపః ॥ 64-87॥
- యత్యుతేఽహమిదం బ్రహ్మన్ ప్రపన్నా భృశదారుణమ్ ।
వనం ప్రతిభయం ఘోరం శార్దూలమృగసేవితమ్ ॥ 64-88॥

యది కైశ్చిదహోరాత్రైః న ద్రక్ష్యామి నలం నృపమ్ ।
ఆత్మానం శ్రేయసా యోక్ష్వే దేహ స్యాస్య విమోచనాత్ ॥ 64-89॥

కో ను మే జీవితేనార్థః తమృతే పురుషర్షభమ్ ।
కథం భవిష్యామ్యుద్యాహం భర్తృశోకాభిషీడితా ॥ 64-90॥

తథా విలపతీమేకామ్ అరణ్యే భీమనందినీమ్ ।
దమయంతీమథోచుస్తే తాపసాః సత్యదర్శినః ॥ 64-91॥

ఉదర్కస్తవ కల్యాణి కల్యాణో భవితా శుభే ।
వయం పశ్యామ తపసా క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి వైషధమ్ ॥ 64-92॥

నిపథానామధిపతిం నలం రిపునిపాతినమ్ ।
భైమి ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠం ద్రక్ష్యసి విగతజ్వరమ్ ॥ 64-93॥

విముక్తం సర్వపాపేభ్యః సర్వరత్నసమన్వితమ్ ।
తదేవ నగరం శ్రేష్ఠం ప్రశాసతమరిందమమ్ ॥ 64-94॥

ద్విషతాం భయకర్తారం సుహృదాం శోకనాశనమ్ ।
పతిం ద్రక్ష్యసి కల్యాణి కల్యాణాభిజనం నృపమ్ ॥ 64-95॥

వినముక్త్యా నలస్యేష్టాం మహిషీం పార్థినాత్మజామ్ ।
అంతర్ధితాస్తాపసాస్తే సాగ్నిహోత్రాశ్రమాస్తథా ॥ 64-96॥

సా దృష్ట్వా మహదాశ్చర్యం విస్మితా హ్యభవత్ తదా ।
దమయంత్యనవద్యాంగీ వీరసేననృపస్నుషా ॥ 64-97॥

కిం ను స్వప్నో మయా దృష్టః కోఽయం విధిరిహోభవత్ ।
క్వ ను తే తాపసాః సర్వే క్వ తదాశ్రమమండలమ్ ॥ 64-98॥

క్వ సా పుణ్యజలా రమ్యా నదీ ద్విజనిషేవితా ।
క్వను తే హ నగా హృద్యాః ఫలపుష్పోపశోభితాః ॥ 64-99॥

ధ్యాత్వా చిరం భీమసుతా దమయంతీ శుచిస్మితా ।
భర్తృశోకపరా దీనా వివర్ణవదనాభవత్ ॥ 64-100॥

సా గత్వాథాపరాం భూమిం బాష్పసందిగ్ధయా గిరా ।
విలలాసాశ్రుపూర్ణాక్షీ దృష్ట్వాశోకతరుం తతః ॥ 64-101॥

ఉపగమ్య తరుశ్రేష్ఠమ్ అశోకం పుష్పితం వనే ।
పల్లవాపీడితం హృద్యం విహంగైరనునాదితమ్ ॥ 64-102॥

అహో బతాయమగమః శ్రీమానస్మిన్ వనాంతరే ।
ఆపీడైర్బహుభిర్భాతి శ్రీమాన్ పర్వతరాడివ ॥ 64-103॥

విశోకాం కురు మాం క్షిప్రమ్ అశోక ప్రియదర్శన ।
వీతశోకభయాబాధం కచ్చిత్ త్వం దృష్టవాన్ నృపమ్ ॥ 64-104॥

నలం నామారిదమనం దమయంత్యాః ప్రియం పతిమ్ ।
నిషధానామధిపతిం దృష్టవానసి మే ప్రియమ్ ॥ 64-105॥

ఏకవస్త్వార్థసంవీతం సుకుమారతనుత్వచమ్ ।
వ్యసనేనార్దితం వీరమ్ అరణ్యమిదమాగతమ్ ॥ 64-106॥

యథా విశోకా గచ్ఛేయమ్ అశోకనగ తత్ కురు ।
సత్యనామా భవాశోక అశోకః శోకనాశనః ॥ 64-107॥

ఏవం సాశోకవృక్షం తమ్ ఆర్తా వై పరిగమ్య హ ।
జగామ దారుణతరం దేశం భైమీ వరాంగనా ॥ 64-108॥

సా దదర్శ నగాన్ వైకాన్ వైకాశ్చ సరితస్తథా ।
వైకాంశ్చ పర్వతాన్ రమ్యాన్ వైకాంశ్చ మృగపక్షిణః ॥ 64-109॥

కందరాంశ్చ నితంబాంశ్చ నదీశ్చాద్భుతదర్శనాః ।
దదర్శ తాన్ భీమసుతా పతిమన్వేషతీ తదా ॥ 64-110॥

గత్వా ప్రకృష్టనుధ్వానం దమయంతీ శుచిస్మితా ।
దదర్భాథ మహాసార్థం హస్త్యశ్వరథసంకులమ్ ॥ 64-111॥

ఉత్తరంతం నదీం రమ్యాం ప్రసన్నసలిలాం శుభామ్ ।
సుశీతతోయాం విస్తీర్ణాం హ్రాదినీం వేతసైర్భుతామ్ ॥ 64-112॥

ప్రోద్భుష్టాం క్రౌంచకురరైః చక్రవాకోపకూజితామ్ ।
కూర్మగ్రాహరువాకీర్ణాం విపులద్వీపశోభితామ్ ॥ 64-113॥

సా దృష్ట్వైవ మహాసార్థం నలపత్నీ యశస్వినీ ।
ఉపసర్ప్వ వరారోహా జనమధ్యం వివేశ హ ॥ 64-114॥

ఉన్మత్తరూపా శోకార్తా తథా వస్త్రార్థసంవృతా ।
కృశా వివర్ణా మలినా పాంసుధ్వస్తశిరోరుహా ॥ 64-115॥

తాం దృష్ట్వా తత్ర మనుజాః కేచిద్ భీతాః ప్రదుద్రువుః ।
కేచిచ్చింతాపరా జగ్ముః కేచిత్ తత్ర విచుక్రుశుః ॥ 64-116॥

ప్రహసంతి స్మ తాం కేచిద్ అభ్యసూయంతి చాపరే ।
అకుర్వత దయాం కేచిత్ పప్రచ్ఛుశ్చాపి భారత ॥ 64-117॥

కాసి కస్యాసి కల్యాణి కిం వా మృగయసే వనే ।
త్వాం దృష్ట్వా వ్యథితాః స్మేహా కచ్చిత్ పప్రచ్ఛుశ్చాపి భారత ॥ 64-118॥

వద సత్యం వనస్యాస్య పర్వతస్యాథవా దిశః ।
దేవతా త్వం హి కల్యాణి త్వాం వయం శరణం గతాః ॥ 64-119॥

యక్షీ వా రాక్షసీ వా త్వమ్ ఉతాహోఽసి వరాంగనా ।
సర్పథా కురు నః స్వస్తి రక్ష వాస్మాననిందితే ॥ 64-120॥

యథాయం సర్పథా సార్థః క్షేమీ శీఘ్రమితో వ్రజేత్ ।
తథా విధత్స్వ కల్యాణి యథా శ్రేయో హి నో భవేత్ ॥ 64-121॥

తథోక్తా తేన సార్థేన దమయంతీ నృపాత్మజా ।
ప్రత్యువాచ తతః సాధ్వీ భర్తృవ్యసనపీడితా ॥ 64-122॥

సార్థవాహం చ సార్థం చ జనా యే చాత్ర కేచన ।
యువస్థవిరబాలాశ్చ సార్థస్య చ పురోగమాః ॥ 64-123॥

నృపస్నుషాం రాజభార్యాం భర్తృదర్శనలాలసామ్ ॥ 64-124॥

విదర్భరాణ్మమ పితా భర్తా రాజా చ నైషధః ।
నలోనామ మహాభాగః తం మృగ్యామృపరాజితమ్ ॥ 64-125॥

యది జానీత నృపతిం క్షిప్రం శంసత మే ప్రియమ్ ।
నలం పురుషశార్దూలమ్ అమిత్రగణసూదనమ్ ॥ 64-126॥

తామువాచానవద్యాంగీం సార్థస్య మహతః ప్రభుః ।
సార్థవాహః శుచిర్నామ శృణు కల్యాణి మద్వచః ॥ 64-127॥

అహం సార్థస్య నేతా వై సార్థవాహః శుచిస్మితే ।
మనుష్యం నలనామానం న పశ్యామి యశస్విని ॥ 64-128॥

కుంజరద్వీపిమహిషశార్దూలర్క్షమ్పగానపి ।
పశ్యామ్యస్మిన్ వనే కృత్స్నే హ్యమనుష్యనిషేవితే ॥ 64-129॥

ఋతే త్వాం మానుషీం మర్త్యం న పశ్యామి మహావనే ।
తథా నో యక్షరాడద్య మణిభద్రః ప్రసీదతు ॥ 64-130॥

సాబ్రవీద్ వణిజః సర్వాన్ సార్థవాహం చ తం తతః ।
క్వ ను యాస్యతి సార్థోఽయమ్ ఏతదాఖ్యాతుమర్హసి ॥ 64-131॥

సార్థవాహ ఉవాచ

సార్థోఽయం చేదిరాజస్య సుబాహోః సత్యదర్శినః ।
క్షిప్రం జనపదం గంతా లాభాయ మనుజాత్మజే ॥ 64-132॥

ఇతి శ్రీమన్మహాభారతే వనపర్వాంతర్గత నలోపాఖ్యానపర్వణి
దమయంతీసార్థావాహసంగమే చతుఃషష్ఠితమోఽధ్యాయః ॥64॥

శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామివారి గోవిందనామావళి

అథ క్షమాప్తార్థనా

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ లోకక్షేమప్రార్థనా

స్వస్తిప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేనమార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్చుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవన్తు ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రీయఃకాంతాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥

